

Ratne hospitalizacije hrvatskih vojnika u Djelatnosti za živčane i duševne bolesti Medicinskog centra Bjelovar

Radomir Drobac

Medicinski centar Bjelovar

UDK 616.89-08355/359

Prispjelo: u rujnu 1992.

Urlik rata obrušio se na Hrvatsku svom silinom i mržnjom. Ali Hrvatska nije ustuknula pred tim katastrofičnim stresorom. I očekivani psihijatrijski gubici Hrvatske vojske mnogo su manji od širine razarajuće agresije. Na osnovi podataka Registra, autor prikazuje epidemiološka obilježja ratnih hospitalizacija hrvatskih vojnika u Djelatnosti za živčane i duševne bolesti Medicinskog centra Bjelovar. U određivanju dijagnostičkih skupina služio se Međunarodnom klasifikacijom bolesti - ICD IX i preporukama WHO. Prema Registru, u razdoblju od 27. rujna 1991. godine do 3. travnja 1992. godine, pregledan je 331 hrvatski vojnik, od kojih su 32 hospitalizirana (9,7%) i ujedno čine uzorak istraživanja.

Vojnici u dobi od 19 do 43 godine, prosječne starosti od 31 godinu, liječeni su hospitalno u šesteromjesečnom razdoblju od 1 do 34 dana, s prosjekom dužine liječenja od 12,7 dana. 50% vojnika iz uzorka nisu oženjeni. U hospitalizacijama dominira alkoholizam s psihičkim komplikacijama (50%), a potom skupina neurotskih poremećaja (25%). Slijede psihotične reakcije sa 9,4% i prije dijagnosticirana shizofrenija sa 6,2%, te stanja nakon strijelnih i eksplozivnih ozljeda glave s 9,4%. Iz bjelovarske regije je 50% hospitaliziranih vojnika, iz općine Bjelovar je 37,5%, te izvan regije Bjelovar 12,5% vojnika. Provedenim epidemiološkim istraživanjem autor želi omogućiti procjenu, racionalno planiranje i daljnji razvoj zaštite duševnog zdravlja hrvatskih vojnika.

Ključne riječi: rat, hrvatski vojnik, psihijatrijska hospitalizacija

Urlik rata obrušio se na Hrvatsku svom silinom i mržnjom. Ali Hrvatska nije ustuknula pred tim katastrofičnim stresorom. I očekivani psihijatrijski gubici Hrvatske vojske mnogo su manji od širine razarajuće agresije.

Psihijatrijska zaštita hrvatskih vojnika s akutnim psihičkim problemima pruža se u okviru organizirane psihijatrijske službe Medicinskog centra u Bjelovaru, a prema načelima ratne doktrine Odjela za psihijatriju i psihologiju GSS RH. Osnovno pravilo pri svim oblicima rada je postupanje po stručnim i etičkim načelima psihijatrijske struke. Stručni principi prilagođavaju se ratnoj situaciji (2). U svrhu evaluacije i epidemiološkog praćenja za svakog pregledanog vojnika vodi se detaljna medicinska dokumentacija, te ispisuje psihijatrijski listić.

Povijest ratovanja uči nas o neizbježnosti psihijatrijskih gubitaka. Prema podacima iz literature (1), broj psihijatrijskih gubitaka u dosadašnjim ratovima kreće se od 12,6 do 37,5%. Pripadnici oružanih snaga, tijekom rata, češće očituju psihičke poremećaje od civilnog stanovništva, a posebno oni čiji je život najneposrednije ugrožen.

U radu su analizirana epidemiološka obilježja hospitalno liječenih hrvatskih vojnika u Djelatnosti za živčane i duševne bolesti Medicinskog centra u Bjelovaru, tijekom šesteromjesečnog razdoblja.

Provedenim epidemiološkim istraživanjem autor želi omogućiti procjenu, racionalno planiranje i daljnji razvoj zaštite duševnog zdravlja hrvatskih vojnika.

BOLESNICI I METODE

U istraživanju su korišteni podaci iz povijesti bolesti i Registar hospitalno liječenih bolesnika Djelatnosti za živčane i duševne bolesti Medicinskog centra u Bjelovaru. Prema Registru, u razdoblju od 27. rujna 1991. do 3. travnja 1992. godine pregledan je 331 hrvatski vojnik, od kojih su 32 hospitalizirana i ujedno čine uzorak istraživanja.

Vojnici u dobi od 19 do 43 godine, prosječne starosti od 31 godinu, liječeni su hospitalno u ratnom, šesteromjesečnom razdoblju od 1 do 34 dana, s prosjekom dužine liječenja od 12,7 dana.

Uzorkom nisu obuhvaćeni ambulantno liječeni vojnici.

Podaci dobiveni iz Registra, dopunjeni podacima iz povijesti bolesti upisivani su u upitnik, posebno pripremljen za ovaj rad. Statistički obrađeni podaci prikazani su grafički.

Dijagnostičke skupine određene su prema Međunarodnoj klasifikaciji bolesti – ICD IX i preporukama WHO (4):

REZULTATI

Prema Registru, u razdoblju od šest mjeseci pregledan je 331 hrvatski vojnik, od kojih su 32 hospitalizirana (9,7%) i čine uzorak istraživanja (slika 1).

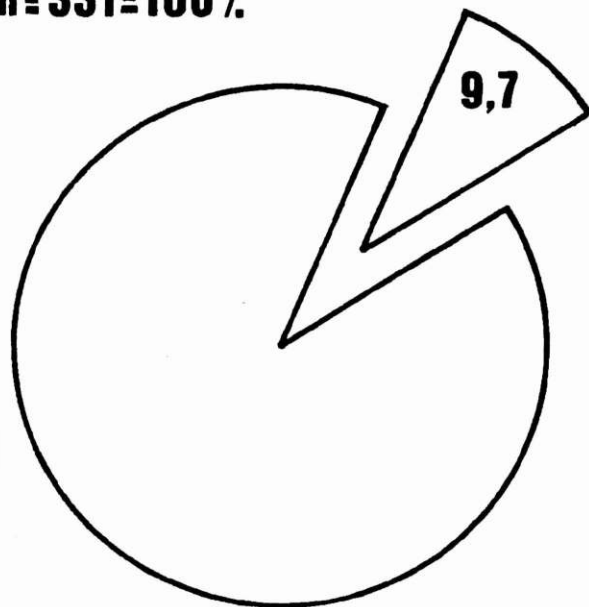
SLIKA 1.

Udio hospitaliziranih u ukupnom broju pregledanih hrvatskih vojnika

FIGURE 1.

The share of the hospitalized in the total number of the inspected Croatian soldiers

n = 331 = 100%

Iz slike 2. uočljiva je raspodjela uzorka prema mjesecima prijema. Više od dvije trećine uzorka (68,7%) hospitalizirano je u prva tri mjeseca, do tzv. primirja. Smanjenje ukupnog broja psihijatrijskih pregleda započinje se tek od veljače 1992. godine.

Prema kliničkoj slici dominira alkoholizam s psihičkim komplikacijama (50%), a potom skupina neurotskih poremećaja (25%). Slijede psihotične reakcije s 9,4% i prije dijagnosticirana shizofrenija sa 6,2% te stanja nakon strijelnih i eksplozivnih ozljeda glave s 9,4% (slika 3).

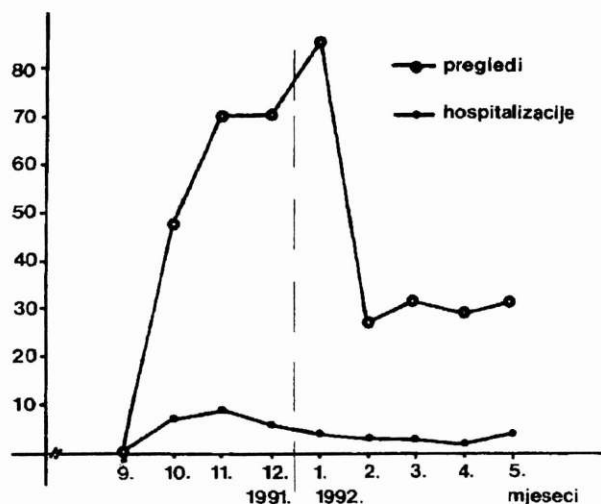
U izdvojenoj skupini ovisnika o alkoholu prevalira psihoorganski sindrom (50%), a potom slijede toksične epi-atake i akutno opita stanja s po 25% (slika 4).

Iz bjelovarske regije je 50% hospitaliziranih vojnika,

SLIKA 2.
Raspodjela uzorka prema mjesecima prijema

FIGURE 2.

The distribution of the pattern compared to the months of the reception

iz općine Bjelovar je 37,5%, te izvan regije Bjelovar 12,5% vojnika.

Potrebno je napomenuti da 50% vojnika iz uzorka nisu oženjeni.

RASPRAVA

Sposobnost vojnika da izdrže valove strahota koji se na njih izručuju tijekom bitke jedan je od glavnih parametara kojima se danas definira vrijednost neke vojske (1).

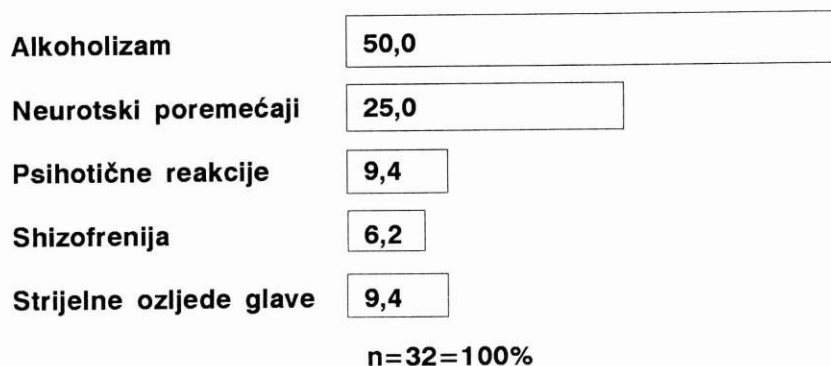
Jedan od glavnih zadataka psihijatra u ratu je osposobljavanje bolesnika za povratak u postrojbu. Osim toga, njegova je velika uloga u prevenciji i rehabilitaciji psihičkih poremećaja. Radi utvrđivanja incidencije i prevalencije, te drugih epidemioloških pokazatelja psihičkih poremećaja od neobične važnosti su epidemiološka istraživanja u ratnoj psihijatriji. Ona omogućuju utvrđivanje rizika obolijevanja u pojedinim segmentima populacije i identifikaciju vulnerabilnih skupina, koje zahtijevaju posebnu pažnju. Osim toga, epidemiološka su istraživanja prijeko potrebna za racionalnu organizaciju psihijatrijske službe u ratu i njezin daljnji razvoj.

Osnova za epidemiološka istraživanja je registar, koji omogućuje individualnu registraciju bolesnika, evaluaciju liječenja, epidemiologiju psihičkih poremećaja, znanstvena istraživanja i edukaciju kadrova (3).

Prema podacima Registra hospitalno liječenih bolesnika Djelatnosti za živčane i duševne bolesti Medicinskog centra u Bjelovaru, u razdoblju od 27. rujna 1991. do 3. travnja 1992. godine pregledan je 331 hrvatski vojnik, od kojih su 32 hospitalizirana (9,7%) i čine

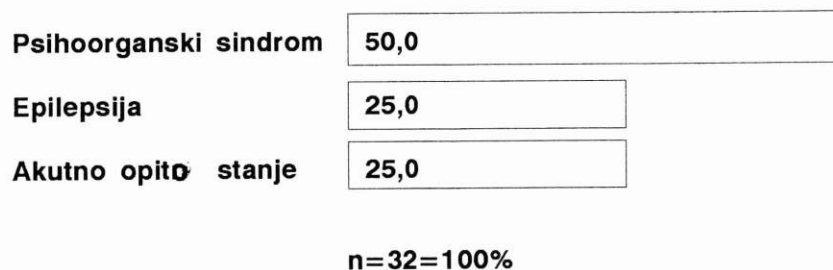
SLIKA 3.
Raspodjela uzorka prema kliničkoj slici
FIGURE 3.

The distribution of the pattern according to the clinical report

SLIKA 4.
Raspodjela skupine alkoholičara prema kliničkoj slici
FIGURE 4.

Distribution of the group of habitual drinkers according to the clinical report

uzorak istraživanja. Uzorkom nisu obuhvaćeni ambulantno liječeni vojnici.

U prva tri mjeseca, do tzv. primirja hospitalizirano je više od dvije trećine uzorka (68,7%), što govori o silini agresije i valovima strahota kroz koje su vojnici prošli. Ukupan broj psihijatrijskih pregleda hrvatskih vojnika smanjuje se od veljače 1992. godine, da bi i danas zadržao konstantu, jer rat još uvijek traje.

50% uzorka hospitalizirano je zbog alkoholizma s psihičkim komplikacijama. Stalna prijetnja i napetost dovode do visoke razine tjeskobe, koju vojnici pokušavaju razriješiti samoliječenjem, tj. pijenjem alkohola kao anksiolitika, posebno u prvim mjesecima rata, a što dovodi do niza psihičkih komplikacija, u obliku izraženih apstinencijalnih tegoba, predelirantnih i delirantnih stanja, toksičnih epi-ataka te akutno opitih stanja. Neki od bolesnika su i prije rata liječeni zbog istih tegoba.

U skupini neurotskih poremećaja (25%) opservirali smo anksiozne, konverzivne, disocijativne i depresivne reakcije sa suicidalnim pulzijama te PTSD sindrom.

U tri smo bolesnika (9,4%) uočili psihotičnu razinu

komuniciranja, koja nije bila prisutna prije rata. Psihotične su se reakcije pojavile ubrzo po mobilizaciji, što odgovara navodima iz literature.

Prije dijagnosticirana shizofrenija egzacerbirala je u 2 bolesnika (6,2%). Unatoč znanju o postojanju duševne bolesti, oni su se javili kao dragovoljci u postrojbu, a bolest su zatajili.

Tri smo bolesnika (9,4%) liječili zbog izraženih psihoorganskih tegoba poslije strijelnih i eksplozivnih ozljeda glave, po završetku kirurške obrade.

50% hospitaliziranih vojnika je iz bjelovarske regije, 37,5% je iz općine Bjelovar, a 12,5% vojnika je izvan regije Bjelovar.

Osebnost i različitost kliničkih slika tijekom rata ilustrirat ću s dva primjera:

1.

Dragovoljac iz Sirača, 27 godina, prije liječen zbog neurotskih tegoba. Supruga i sin su na Hvaru, a kći u Češko-Slovačkoj. Tijekom učestalih bombardiranja i raketiranja Sirača osjetio strah, kočenje, drhtanje želuca... a pogled mi je stalno uperen u avione... Primljen pod zračnom opasnosti. Po prijemu, na ordiniranu te-

rapiju osjeća se dobro. U kontrolnom egzamenu pita... doktore, možete li garantirati da mi oči neće stalno gledati avione?... detaljnom anamnezom doznaje se za uzimanje anksiolitika početkom rata, koji mu nedovoljno reduciraju tjeskobu. Od svog liječnika traži i dobiva ... jaču terapiju... Usljed stalne opasnosti i tjeskobe novi lijek uzima učestalo. Izraženi simptomi dovode ga na odjel. Radilo se o Moditenu, čije ekstrapiramidne nuspojave, u ratnoj opasnosti, bolesnik prepoznaje kao izniman strah.

2.

Vojnik iz Bjelovara, 36 godina, mobiliziran početkom listopada 1991. g. Na borbenom položaju proveo 1,5 mjeseci. Javlja se tijekom dežurstva u punoj ratnoj opremi, prošavši dvije kontrole na ulazu u Bolnicu. Drži strojnicu. Izrazito je anksiozan, agitiran i psihomotorno povišen. Uznemireno hoda po ambulanti, ne želi odložiti oružje, ne želi sjesti. Ne želi prijem, traži pomoć. Na Taxilan 100 mg im. stanje se ne kupira. Ordinira se 20 mg Apaurina i.v., liježe držeći strojnicu, zatvara oči, i diže se govoreći... sada mi je dobro... želi se odvesti automobilom. Na zahtjev liječnika odvozi ga sanitet. Na kontrolnom pregledu vrlo visoka tjeskoba prisutna i

dalje. Sada pristaje na hospitalizaciju. Po otpustu privremeno se onespособi. Javlja se na kontrole pod kliničkom slikom PTSD sindroma. Za posao se ne osjeća sposobnim. Valove anksioznosti i agresije ne uspijeva kontrolirati niti šest mjeseci kasnije.

Provedena epidemiološka studija ukazuje na neka epidemiološka obilježja hospitalno liječenih hrvatskih vojnika u našoj djelatnosti. Dobiveni rezultati uz nastavak usmjerenih epidemioloških istraživanja pomoći će procjeni uspješnosti bolničke i izvanbolničke zaštite, racionalnom planiranju i daljnjem razvoju zaštite duševnog zdravlja hrvatskih vojnika.

LITERATURA

1. Gabriel R. Nema više heroja. Ludilo i psihijatrija u ratu. Zagreb: Alfa, 1991.
2. Klain E, Jukić V, Komar M. Organizacija i rad odjela za duševno zdravlje pri GSS Republike Hrvatske. U: Klain E, ur. Ratna psihologija i psihijatrija. Zagreb: GSS RH, 1992.
3. Peršić N. Analiza uzroka porasta mentalnih poremećaja u Hrvatskoj. Soc psihijat 1980;3-4:157-360.
4. WHO Regional Office for Europe: Mental Health Services in Pilot Study Areas, 1980, (Document ICP/MNH 007).

Abstract

WAR TIME HOSPITALIZATIONS OF CROATIAN SOLDIERS AT THE DEPARTMENT OF NERVOUS AND MENTAL DISEASES, MEDICAL CENTRE OF BJELOVAR

Radomir Drobac

Bjelovar Medical Center

A roaring sound of war has swooped upon Croatia with its full vehemence and hatred. But, Croatia hasn't given in before this catastrophic stress. So the expected psychiatric losses among the Croatian forces have been much lower in comparison to the width of the destructive aggression. Based on the Register data the author presents the epidemiological features of the war hospitalizations of Croatian soldiers at the aforesaid Department. To determine the diagnostic groups he has applied the International Classification of Diseases - ICD IX and recommendations of WHO. According to the Register, between September 27, 1991 and April 3, 1992, 331 Croatian soldiers were examined, 32 of them being hospitalized (9,7 per cent) and considered a model of the study.

The soldiers at the age of 19 to 43, 31 on an average, were being hospitably treated during the six month period from 1 to 34 days, which means 12,7 days taken on the average. 50 per cent soldiers from the model were single. Alcoholism with mental complications dominated with the treated cases (50 per cent) preceding the group with neurotic disorders (25 per cent). Then followed the psychotic reactions with 9,4 per cent and the earlier diagnosed schizophrenia with 6,2 per cent and also the conditions following the shot and explosive head injuries with 9,4 per cent. As to the origin the hospitalized soldiers, 50 per cent were from the Bjelovar region. The aim of this study, as the author points out, is to enable evaluation, rational planning and further development of the protection of mental health of Croatian soldiers.

Key words: war, Croatian soldier, psychiatric hospitalization

Received: September, 1992